

Kaybolmayan Kayıp Yıllar

KAYBOLMAYAN KAYIP YILLAR

(1960 - 1980)

Tilki Kitap®

www.tilkitap.com

tilki@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Editör: İpek Kocaman

Sayfa Tasarım: Baran Ekber

Kapak Tasarım: Tekin Parmaksız

Kitappad
com

Kitaplobi
com

Kitapşeyleri
com

1. Basım, İstanbul, Nisan 2026

ISBN: 978-625-8579-59-8

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo...) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

Yunus Ballı

YAZAR HAKKINDA

Yunus Ballı, 5 Aralık 1960 tarihinde İzmir'in Aliğa ilçesine bağlı Helvacı beldesinde doğdu. İlkokul öğrenimini Helvacı'da, ortaokul ve lise öğrenimini ise Menemen'de tamamladı. Üniversite eğitimine Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde başladı; daha sonra Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu.

Meslek hayatı boyunca sırasıyla Giresun, Denizli, Manisa ve İzmir'in Aliğa ilçesinde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. Eğitim camiasındaki hizmetlerini yalnızca öğretmenlikle sınırlı tutmayarak, son on yılını liselerde yöneticilik yaparak tamamladı.

Ayrıca sendikal alanda da aktif görev üstlenen Yunus Ballı, Aliğa Eğitim-İş İlçe Başkanlığı görevinde bulundu. Uzun yıllar süren eğitim hizmetinin ardından 2011 yılında emekli oldu.

Hâlen Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde yaşamını sürdürmektedir.

S irtını Karahasan Dağı'na dayamış, önünde uçsuz bucaksız bereketli ovasıyla Helvacıköy'de doğmuştu Yunus. Sanırım zeytin sıyırma zamanlarıymış. Kırağının insanın ellerini buruşturduğu, soğuk bir kasım günüymüş. Ailenin ilk erkek çocuğu olmasının coşkusu ve göğüs kabartısı sarmış herkesi. Ancak çocuğun adı konusunda muhtelif fikirler atılmış ortaya. Annesi Suna Hanım babasının isminden dolayı, "Zeyneddin olsun," diye içine konuşur gibi mırıldanmış, babası askerde şoförlüğünü yaptığı komutanı olan Kerem Albay'ın adı olsun demişti. Ama son sözü söyleyecek bir kişi daha varmış: Babaannesi Ziba nene...

Babaannesinin ısrarı ve akıl yürütmesiyle adının 'Yunus' olmasına karar verilmişti. Ziba nene, okuma yazması olmamasına rağmen, üstelik altı aylık bir bebekle dul kaldığı hâlde, kimseye eyvallah etmemiş; bir daha evlenmemiş, kimseye boyun eğmemişti. Tarlasını, toprağını, bağını, bahçesini hep kendi işlemiş; bin bir zahmetle yapmaya çalıştığı evinin kerpiçlerini bile kendi kesmişti. Oğlu askere gittiğinde ise evini tek başına tamamlamıştı. Ziba nene tam anlamıyla bir Osmanlı kadınıydı. Yunus adı işte bu yiğit kadın tarafından bulunmuştu. Üstelik bu isim tesadüfen seçilmiş bir ad da değildi.

Bu isim, babaannesinin amcası olan Yunus Kaptan'dan geliyordu. Kaptanlığının nereden geldiğini bilmesede onun bir Kurtuluş

Savaşı kahramanı olduğunu yıllar sonra babaannesinden öğrenmişti. Tek başına Yunan'a kafa tuttuğunu, mavzeriyle ovadaki Yunan karakoluna mermi yağdırdığını, bu yüzden Yunanlıların karakolu köyün içine taşımak zorunda kaldığını anlatmıştı babaannesi. Sonunda bir koyun ağılında pusuya düşürülerek öldürüldüğünü de...

Çekirdek bir ailenin ilk çocuğu olması hasebiyle annesi, babası ve babaannesi sevinçten havalara uçmuştu elbette. Aylar geçtikçe Yunus büyümeye başlamış, babaannesi ona bakarken annesiyle babası tarla ve toprak işleriyle uğraşmıştı. Babası aynı zamanda kamyon şoförlüğü yapıyordu. Otuz yıl boyunca hem şoförlük yapmış hem de tütün, zeytin ve pamuk işleriyle uğraşmıştı.

Yunus, kendisinden iki yaş küçük kardeşi Pilay ve kendisinden beş yıl sonra doğan ve babaannesinin "Sarı" adını taktığı Süleyman'la hızla büyümeye başladı.

Yunus, kara kuru bir köy çocuğu olarak ailede özellikle babaannesinin telkinleriyle "küçük bir öğretmen" olması için yönlendiriyordu. Köyün tek oyun alanı olan çamlıkta kâh top oynayarak, kâh çelik çomak oynayarak, kâh sapanla kuş kovalayarak zamanını geçiriyordu. Altı yaşına geldiğinde okula giden çocukların peşinden koşarak "Ben de okula gideceğim!" diye sürekli ağlamıştı. Sonunda babasının Köy Enstitülü ilkokul öğretmeni Şevket Hoca'ya ısrarı sonucu yaşı tutmadığı hâlde kayıtsız olarak okula başladı. Okuma-yazmayı çok çabuk sökünce de iki ay sonra kesin kaydı yapıldı. Şevket Öğretmen, oldukça disiplinli, halkın diliyle despot bir öğretmendi.

Babası da Yunus'u, "Eti de senin, kemiği de senin" diyerek ona teslim etmişti. Okulun ikinci ayında yaptığı bir yaramazlıktan ötürü, "Ne sallanıyorsun gavur gemisi gibi, bir çarparsam fakir sümüğü gibi duvara yapışsın," diyerek kulağını çekmiş, Yunus da ağlayarak eve gelmişti.

Yunus'un hesabına göre babası, öğretmenin kulağını çektiğini söyleyecek, babası da gidip hemen öğretmenden hesap soracaktı. Tabii öyle olmadı. Babasına anlatır anlatmaz yediği şamarla feleği şaştı. Babası, "Öğretmen sana boşuna ceza vermez, kim bilir ne yaptın?" diyerek haşlamıştı. O günden sonra bir daha öğretmenden hiç şikâyetçi olmadı. Hatta ilkbaharda bir gün, Şevket Hoca'yı nasıl çıldırttılsa beş arkadaşıyla birlikte hepsini kömürlüğe kapatmış ve akşama kadar orada bekletmişti ama bundan babasına asla söz etmedi. Sözüün özü, Yunus zeki olduğu kadar yaramaz bir çocuktü. Şevket Hoca yine de ondan umudunu kesmemişti. Bayram törenlerinde şiir okutuyor, müsamerelerde görev veriyor, çeşitli sahne oyunlarında görevlendiriyordu. Artık onun için iki önemli konu vardı: futbol oynamak ve okul... Okuldan sonra zamanının büyük bölümü çamlıkta top oynamakla geçiyordu. Yaz tatillerinde ise tütün tarlasının başında çerden çöpten, ağaç dallarından, fişeklerden yaptıkları ve bütün yaz boyunca barındıkları çardakta olurlardı.

Tütün zor iştir; zahmetli iştir, eziyettir, işkencedir. Günün en az on sekiz saatini tütünle gözünün bebeği gibi ilgilenmen gerekir. Öyle, "Bugün yapmasam da olur, nasıl olsa yarın yaparım," diyemezsin. Fidan ocaklarını hazırlamak, tohumları ekmek şubat ayında başlar; hasadı bitirip parasını almak bir sonraki mart ayını bulur. Yani, on üç aylık bir kavga demektir tütün. Özellikle tütün kırım zamanı, toplam günlük dinlenme süreniz altı saati bile bulmaz. Tüm köy halkı gibi onlar da aile olarak tütüncülükle geçinirdi. On yaşından itibaren, babasının her yıl kiraladığı tütün tarlasında nisan ayından başlayarak hafta içinde okuldan sonra tütün dikmeye, karık açmaya, daha sonra da tütün çapasına giderdi. Tütün kırım zamanı ise geceleri ile gündüzleri birbirine karışır, uyku düzeni diye bir şey bilmezlerdi.

Hafta sonları ise anne ve babasıyla birlikte sabahtan başlayıp hava kararınca kadar tarlada çalışırdı. Okul tatili başlayınca onun için âdeta tatil biter, üç-dört ay sürecek tam zamanlı tütüncülük başlardı. Düşünebiliyor musunuz, annesiyle birlikte, on yaşında, yanık kalmış kavruk bir velet ve gecenin üçünde, eşeğin üstünde uyuklayan bir çocuktuk Yunus. Karanlıkta yolu şaşırıp hayıtların içine dalan eşekten birkaç kez düştüğü bile olmuştu. Güneş doğuncaya kadar tütün kırma işi bitip tarladan çardağa ya da köydeki eve döndüklerinde bu kez akşama kadar tütün dizme işiyle uğraşırlardı. Tütün ziftinden tüm parmakları zehir gibi acı olurdu. Yemek için bile sadece kısa bir süre ara verirlerdi. Akşam olunca da yemek yiyecek halleri olmadığı için de

hemen uykuya dalarlardı. Bütün yaz böyle geçerdi. Hasat bitiminde de çalından çırpıdan yaptıkları çardağın çalılarını yakarak hasadın bittiğini cümle âleme ilan ederlerdi.

Yunus, gel zaman git zaman, hem tarla işlerinde yavaş yavaş ustalaşıyor hem de Pilay'la okula devam ediyordu. En küçükleri Süleyman da dört yaşına gelmiş, babaannesinin nezaretinde çamlıkta düşe kalka kendi kendine oynuyordu. Babası Reşat, yani köylünün deyimiyile "Arap Reşat" ya da "Reşo Ağa" kamyon şoförüydü. Genellikle işi gereği evde olamazdı. Aldığı yüke göre Ankara, İstanbul, Konya, Gaziantep... Nerde yük bulursa oraya giderdi. On beş gün eve gelemediği zamanlar bile olurdu. Yunus günlerce babasının yolunu gözler, ufak tefek hediyeler getirmesini beklerdi.

Reşo Ağa; ince, uzun boylu, annesinin genlerinden olsa gerek oldukça esmer, kolağası bıyıkları, arkası basık yumurta topuk ayakkabıları ile cebinde meteliği bile olmasa da ağaydı işte. Hiçbir zaman kendine ait bir kamyonu olmasa da elin arabasını kendi malı gibi sahiplenirdi. Eser miktarda içer, herkes kadar söver, bir

tek annesinden korkardı. Çocuklarını kırk yılda bir götürdüğü İzmir Fuarı'nda Ekici Över aile gazonuna girmeden gelmezdi. Bir Bedia AKARTÜRK'ü bir de ATATÜRK'ü çok severdi. Fuarda Bedia AKARTÜRK'ten "Aslan Mustafam"ı istek yapması âdettendi. Babasının ona, ilkokulu bitirdiğinde almaya söz verdiği bisikleti bir türlü alamadığı için ölene kadar acı çektiğini Yunus çok iyi biliyor ama babasına asla bu konuyla ilgili bir kez bile sitem etmezdi. Hangi okulda okuduğunu bilmeseydi de babasının hep yanında olduğunu bilirdi. Babasının, ailesi için çektiği sıkıntıları inkâr etmeyi en büyük nankörlük olarak görürdü Yunus.

Reşo Ağa 1999 yazında, iki yıl boğuştuğu lanet hastalık yüzünden hayatını kaybedip kucağında öldüğünde aylarca kendine gelememişti. Ve sanırım o, hayatta en çok, gözlerinin rengini aldığı yeşil gözlü devi yani babasını sevmiştir. Yıllar sonra bile bu olayı düşündükçe hâlâ gözleri dolardı.

Babasının günlerce işten dönmediği zamanlarda babaannesi, annesi ve kardeşleriyle birlikte yaşadıkları hanayın alt katında veya çiçeklerle, çam ve meyve ağaçlarıyla dolu, yirmi-otuz ağaçlık çamlıkta oyunlar oynarlardı.

Annesi Suna Hanım, ufak tefek, zayıf ama çok güzel bir kadındı. Zamanını asla boşa geçirmez, mutlaka kendine yapacak bir iş bulurdu. Tütün zamanı çocuklarıyla tarlada ya da külemede (çardakta) gece gündüz çalışırdı. Boş vakit nedir bilmezdi. Okul zamanı ise çocuklarını okula göndermek için sabahın köründe kalkar, kahvaltılarını yaptırır; çamaşır, bulaşık, temizlik derken gece yarısına kadar yatamazdı. Üç küçük çocukla uğraşmak öyle sanıldığı gibi her babayığidin yapacağı bir iş değildi. Yağmur yağdığı zamanlar tarlaya gidilmediğinde, bin bir çeşit, renk renk, desen desen oyalar işlerdi. Bu arada babaannesi de gelinine yardım etmek için elinden geleni yapar, Süleyman'a da o bakardı.

Mayısın başlarıydı. Yataktan kalktığında içinde bir sıkıntı, garip hüzün vardı. Her hafta sonu geç kalktığı hâlde o cumartesi erkenden uyanmıştı. Hâlâ içinde ne olduğunu bilemediği boğazına düğümlenen tuhaf bir rahatsızlık vardı. Yıl 1972, aylardan mayıs ve mayısın altısıydı. Radyoda sabah haberleri, Deniz GEZMİŞ, Yusuf ASLAN ve Hüseyin İNAN adında üç gencin asılarak idam edildiğinin haberini veriyordu. Yunus, onların kim olduklarını bilmiyordu, isimlerini ilk kez duyuyordu ama gerçekten çok üzül-müştü. On bir yaşında yalınayak başıkabak top peşinde koşan bu kara kuru çocuk, bu olanlara hiç anlam veremiyordu. Bir türlü aklı almıyordu Yunus'un. Nasıl olurdu da kalın bir urganı insanın boynuna bu kadar kolay geçirebilirlerdi; nasıl olurdu da kimsenin canına kıymamış yirmi dört yaşındaki bir abi, ne yapmış olabilirdi de böyle rahat asılabilir; nasıl olur da bir oğul annesinden, bir baba oğlundan, dalından, yaprağından koparılırdı. Yunus, onun yüzünü, botlarını, parkasını ömrü boyunca unutmadı. Bunu o zamanlar tam olarak anlayamamıştı ama en azından bunu yapanların "kötü" olduklarını anlayabiliyordu. Babasının "Yazık oldu çocuklara," deyişi hâlâ kulaklarındaydı. Yıllar sonra bile bu acıyı her zaman yüreğinde duymaya devam etti. Yunus, yıllar sonra da Denizlerin yolunda yürümeye devam edecek ve ilk çocuğunun adını Deniz koyacaktı.

Günler günleri, yıllar yılları kovaladı. Yunus ilkokulu bitirdi ve Menemen Lisesinde ortaokula başladı. İlk kez gri pantolon, lacivert ceket giyecek, lacivert kravat takacaktı. O dönem öğrencilerde şapka zorunluluğu vardı ama şapka mecburiyeti o yıl kalktı. Babası, okul kıyafetleriyle birlikte subayların şapkasına benzer bir şapka da almıştı. Okul kıyafetlerini giydiğinde kendini âdeta bir komutan gibi hissetmişti. Düşünsenize üniformalı, kocaman bir adam

olmuştu. Yunus'un çocukluk hayali pilot olup uçağıyla köyünün üzerinden geçmekti; ancak bu hayali hiçbir zaman gerçekleşmedi. Artık ilkokulda, Şevket Öğretmen'in her Türkçe dersinde göğsüne taktığı kırmızı kurdele de olmayacaktı. Süleyman da aynı yıl ilko-kula başladı. Pilay ise henüz ilkokul beşinci sınıftaydı.

Ortaokul yılları, Yunus'un yeni bir çevreyle, yeni insanlarla, yeni öğretmenlerle, yeni fikirlerle tanışmasını sağlayacaktı. Şehitkema1 köyünden Cavit ve Bozköy'den Eşref ile aynı sınıftaydılar. Köyden geliyor olmaları sanki onları bir arada tutmak için görünmeyen bir bağ olmuştu.

Teneffüslerde bile ayrılmıyorlar, bahçede birlikte dolaşıyorlardı. Köyleri çok yakın olduğu için bazı hafta sonlarında ailelerinden izin alarak birbirlerinin evlerinde kalıyorlar ve eğlenceli zamanlar geçiriyorlardı. Başlangıçta üçü de içine kapanık, arkadaşlarıyla fazla konuşmayan, derste bile parmak kaldırmaktan çekinen çocuklardı. Okuldan sonra hepsi kendi servisleriyle köylerine dönüyorlardı. Yunus da Helvacı'dan her gün Menemen'e köyün servisiyle gidip geliyordu. Başarılı bir öğrenci olduğunu öğretmenlerinden duyduğu aferinlerden anlıyordu. İlk zamanlar yaşadığı pısırık ve içine kapanık Yunus'un yerine kendine güven duyan bir çocuk gelmişti. Her konuya ilgi duyan, her konuda fikrini söyleyen, Müslüm amcanın servis minibüsünde bilet paralarını toplayan, arkadaşlarını toplayıp futbol takımı için oyuncu seçip takımı kendisi kuran birisi olmuştu. Hatta Eşreflerin köyünde futbol sahası yoktu. Bir cuma günü Yunus da Bozköy servisine binerek Bozköylü arkadaşlarıyla köye gitti. Eşref'in yedi-sekiz arkadaşının da yardımıyla köyün biraz yüksekte olan çam ağaçlarının çevrelediği geniş bir alan buldular. Orman İşletme tarafından daha önceki yangından kalan kuru büyük dallardan kale direkleri için altı tane ağaç çıkardılar.

Ölçerek kale direklerini dikecekleri yerlere çukurları kazdılar. Kale direklerini diktiler, bağlantı yerlerini de kalın ve uzun iplerle sabitleyip sağlamlaştırdılar. Bir sonraki pazar günü kendileri yaptıkları sahada kendi aralarında dostluk maçı yaptılar.

Tütün işleri bittiğinde yani sonbahar başlarında pamuk yevmiyeleri başlardı. Babası sürekli dışarıda çalıştığı için annesi ile köydeki komşu kadınlarla birlikte Yanıkköy Ovası'na pamuk yevmiyesine giderlerdi. Güneş doğmadan traktöre binerler, on beş-yirmi kişi römorkun üstünde bir yandan sabahın ayazı, bir yandan kırağının soğuğu ile elleri buz tutmuş vaziyete yolculuk ederlerdi. Hafta sonları iki gün bu şekilde çalışırlardı. Babaannesi de evde Pilay ve Süleyman'a bakardı.

On bir yaşında olması, babasının çoğu kez evde olmaması, onda büyük bir adam, evin erkeği havası hissetmesini sağlıyor, ileride daha çok çalışma ve sorumluluk taşıma isteği uyandırıyor. Okullar tatile girer girmez annesi ve babasıyla tütün tarlasında üç ay boyunca elinden geleni yapıyordu. Nihayet yaz tatili bitmiş, tütünler balyalanıp satış için depoya konulmuştu. Pilay da ilkokulu bitirmiş, ortaokul hayali kuruyordu.

Yunus, perşembe günü Menemen'e giderek hem kendi kitaplarını hem kız kardeşi Pilay'ın kitaplarını, defterlerini alıp gelmişti. Pilay çok sevinmiş, ortaokula başlayacağı için de ayrıca çok heyecanlanmıştı.

Yunus, bütün kitapları ve defterleri eski gazete kâğıtlarıyla özenle kapladı, hepsini Pilay'ın yeni çantasına yerleştirdi. Pilay da yeni okul kıyafetlerini yatağının üstüne sermiş, arada bir gidip gidip onlara bakıyordu. Bu arada Helvacı'ya yeni bir ortaokul yapılmış, öğrenciler iki yıldır bu okula gidiyorlardı. Yunus ise eski okuluna, Menemen'e, gidiyordu. Ama okula başladıkları ilk günün akşamında hiç anlamadıkları ve hiç beklenmedik bir şey oldu...

Pilay, büyük bir hevesle başladığı okuldan gelir gelmez, "Ben okumak istemiyorum," diyerek okulu bıraktı. Herkes âdeta şok olmuştu. Öyle ya, daha dün okula gitmeye can atan biri nasıl bu kadar çabuk değişebilirdi.

Günlerce ısrar etmelerine rağmen Pilay'ın inadını kıramadılar. Yalvarmak, yakarmak fayda etmedi ve Pilay Hanım, sadece bir gün süren okul yaşamını sonlandırdı. Artık Pilay'ın bundan sonraki hayatında sadece tarla ve ev işleri olacaktı. Yunus'un hafta sonları gittiği pamuk yevmiyesine Pilay, annesiyle her gün gitmeye başlamıştı. Pilay'ın içinden, "Keşke okulu bırakmasaydım, bu iş çok zor," dediğinden hepsi emindi. Süleyman ise hâlâ o rutin çamlık sevdasından hiç vazgeçmiyordu.

Hayatlarının en güzel anları ise babalarının kamyonla seferden geldiği ve hep birlikte yer sofrasının başına oturup aynı kuru fasulyeye kaşık salladıkları zamanlardı. Babası onları ufak tefek hediyeler getirmeye alıştırmıştı. Her gelişinde onlara karamela şekerleri, oyuncaklar, giysiler getirir, onları sevindirirdi.

Yunus, ortaokul son sınıfa geçtiği yıl köyün futbol takımında oynamaya başladığında henüz on üç yaşındaydı. Ara sıra kulüp başkanı Şerafettin Abi, nam-ı diğer Kosigin, bazı maçlarda onu takıma alır, on beş-yirmi dakika oynamasına fırsat verir, Yunus da 14 numaralı formayı sırtına geçirir, elinden geleni yapardı. 14 numara onun için çok özeldi; çünkü Johan Cruyff'un formasıydı. Hele Menemen'de Kubilay Kupası maçları, neredeyse Menemen çukurunun en büyük turnuvası olurdu. Kimler yoktu ki o sahada... Çamur Ali, Kamuran, Münir Abi, Nergizli Bülent, Hipi Kemal, Ciğerci Hüseyin, Tahamata Tekin, Arap Pele, Mustafa Karakuzulu, Simitçi Şeref... Yunus, hepsiyle yan yana top oynamaktan gurur duyardı.

Ortaokuldan mezun olmasına iki ay kala, sınıfındaki arkadaşlarından sık sık İzmir'deki Çınarlı Meslek Lisesi adını duymaya